

2011. május 27. péntek
Márk evangéliuma 9,14–32

Kovács Krisztián

A néma lélek kiűzése

^{9,14}Amikor a tanítványok közelébe értek, nagy sokaságot láttak körülöttük, írástudókat is, akik vitatkoztak velük. ^{9,15}Amint meglátták Jézust, az egész sokaság nyomban megdöbbsent, és eléje futva köszöntötte őt. ^{9,16}Ő pedig megkérdezte tőlük: "Miről vitatkoztok velük?" ^{9,17}A sokaságból így felelt neki valaki: "Mester, elhoztam hozzád a fiamat, akiben néma lélek van; ^{9,18}és amikor ez megragadja, úgy leteperi őt, hogy tajtézkik, fogát csikorgatja, és megmerevedik. Szóltam tanítványaidnak, hogy űzzék ki, de nem tudták." ^{9,19}Jézus így válaszolt nekik: "Ó, hitetlen nemzedék, meddig leszek még veletek? Meddig szenvedlek még titeket? Hozzátok őt elém!" ^{9,20}Odavitték hozzá, és amikor meglátta őt a lélek, azonnal megrázta a fiút, úgyhogy az a földre esve fetrengett és tajtékozott. ^{9,21}Jézus megkérdezte a fiú apjától: "Mennyi ideje, hogy ő így van?" Mire ő ezt válaszolta: "Gyermekkorától. ^{9,22}Sokszor vetette tűzbe is, meg vízbe is, hogy elpusztítsa, de ha valamit lehet tenned, szánj meg minket, és segíts rajtunk!" ^{9,23}Jézus ezt mondta neki: "Ha lehet valamit tennem? - Minden lehetséges annak, aki hisz." ^{9,24}Erre azonnal felkiáltott a gyermek apja, és így szólt: "Hiszek, segíts a hitetlenségemen!" ^{9,25}Amikor meglátta Jézus, hogy összefut a sokaság, ráparancsolt a tisztátalan lélekre ezt mondva neki: "Te néma és süket lélek, megparancsolom neked: menj ki belőle, és ne menj bele többé!" ^{9,26}Erre az felkiáltott, erősen megrázta őt, és kiment belőle. A gyermek olyan lett, mint a halott, úgyhogy sokan azt mondták: vége van. ^{9,27}Jézus azonban kezét megragadva magához térítette, és az felkelt. ^{9,28}Amikor azután Jézus bement egy házba, tanítványai megkérdezték tőle maguk között: "Mi miért nem tudtuk kiűzni?" ^{9,29}Ő pedig ezt mondta nekik: "Ez a fajta semmivel sem űzhető ki, csak imádsággal." *imádsággal: Későbbi kéziratok hozzáteszik: és böjtöléssel*

Jézus másodszor szól baláláról és feltámadásáról

^{9,30}Onnan elindulva keresztülmentek Galileán, de nem akarta, hogy felismerje őt valaki, ^{9,31}mert tanítani akarta tanítványait. Arról beszélt nekik, hogy az Emberfia emberek kezébe adatik, megölik, de miután megölték, három nap múlva feltámad. ^{9,32}Ők nem értették ezt a beszédet, de féltek őt megkérdezni.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Az igazságot Jézus megdicsőülésének történetével éles kontrasztba lehet állítani, míg ott Jézus Isten világosságában áll, addig ebben a történetben az emberi nyomorúság közepette találja magát.¹ Ahogyan Beda megfogalmazta: „ott a hely magaslatán a beteljesült Isten országának előíze, idelent pedig a hitetlen emberekkel folytatott vita; odafenn az isteni Atya égi hangja, lent pedig a démonok elleni harc.”² Érdemes a történetet két jelenség a csoda és a hit,

valamint a szereplők tanítványok – apa – Jézus szempontjából megközelíteni.

A csoda

A perikópában csodatörténet áll az olvasó előtt. Különösen a démonok kiűzése állnak Jézus csodatételeinek középpontjában, és azok a legbizonyítottabb tettei. Jézus ezen csodái isten végidőkbeli cselekedeteinek hírüladása. Isten uralmának felállításával és az eszkatológikus üdvösséggel állnak összefüggésben. Az evangéliumok a csodákat Jézus működésének nélkülözhetetlen komponensének tartják, anélkül, hogy kritikátlanul kiszolgáltassák a népies csodaéhségnek. Jézus éppen a démonok kiűzésével bizonyítja, hogy ő Isten Fia (Mk 1,24; 5,7), amint az a történetek végén lévő összegzésekben hangot is kap (1,34; 3,11), de előfordul, hogy a démonokat hallgatásra kényszeríti (Mk 1,25.34; 3,12). Csak keresztthalála és feltámadása révén válik teljesen nyilvánvalóvá Jézus Istenfiúsága.³ Mivel Máté és Lukács evangéliumának külön anyagában csak elszórtan találhatók csodák, így az újszövetségi csodahagyományak hordozó-

¹ GRUNDMANN, WALTER: *Das Evangelium nach Markus*, Berlin, Evangelische Verlagsanstalt, 1984, 250.

² Idézi GNILKA: 488.

³ KOLLMANN, BERND: *Wunder IV*, in: TRE 36, Berlin-New York, de Gruyter, 2004, 389–397, itt 392.394.

jává Márk és tradíciója válik. A Márk előtti csodahagyomány középpontjában maga a csodatevő áll, ezért ezeket a történeteket akár csodatevő-történetekként is lehet szemlélni. Ebben a tradícióban nem a csodában, hanem a csodatevőben való hit kap nagyobb hangsúlyt. Ez a hit megmentő hit szoteriológiai jelentőséggel, amely messzemenően túlnyúlik a pusztá csodatörténeteken. Márk evangéliumában Jézus csodatételei és szenvedése egységet alkotnak: a megfeszített és feltámadott Istenfiúban való hit egyet jelent s a csodatevő Jézussal.⁴ A történet tehát Jézus istenfiúságát hangsúlyozza, de egyben aláhúzza a hit fontosságát is.

A hit

Márknál a hit (*πιστις/πιστεια*) majdnem mindig kizárólag csak Jézus szájából hangzanak el, s így a hit minden esetben Jézusra vonatkozik. A hit azt a bizalmat jelenti, hogy Isten uralma Fia által elközelített és be fog teljesedni. S hogy mit jelent a hit, s hogyan jutnak hitre emberek azt Márk éppen a csodatétel révén világítja meg.⁵ A hitet, azaz a gyógyulást, az ember csak akkor érheti el, ha teljes bizalommal Jézushoz kapcsolódik, akinek hite mindenható,⁶ nem az apa hite áll tehát a mondanivaló centrumában. A hit mellett persze éles kritikát kap a tanítványok hitetlensége. Barth a tanítványok hitetlenségét a Jézus által biztosított hit szabadságával állítja szembe. Szerinte a tanítványok teljességgel a hiten kívül állnak, jóllehet teljesen a hitben élnek: kívül vannak, amikor saját lábukra akarnak állni, és belül tartózkodnak, valahányszor a kegyelem felől értelmezik önmagukat.⁷ A hit ugyanakkor rendkívüli, isteni dolog és nem az ember természetes adottsága vagy fogékonysága a vallás iránt. Jézus nélkülözhetetlen az ember számára a valódi Isten-hithez.⁸ A hit és a csoda szorosan összetartoznak: a hit Isten csodája az ember számára, éppen úgy ahogyan maga Jézus Krisztus is.

A tanítványok

A lent maradt kilenc tanítvány úgy tűnik kudarcot vallott. Ahogyan Ravasz László találóan fogalmaz: „pöröl az apa a tehetetlen s talán ezért sértődött és viszontvadászt emelő tanítványokkal... Jézus kibocsátó beszédével átadta a tanítványoknak a gyógyító hatalmat is. Ha tehát a gyógyítás nem sikerült, a tanítványokban van valami hiba: nincs elég hitük...”⁹ A többi kommentár is ugyanerre utal, hogy a tanítványok inkompetenciájának okát hitetlenségükben kell keresni.¹⁰

Az apa

A történet fókuszában Jézus mellett az apa áll. Elvárással és a gyógyítás iránti igénnyel érkeznek a tanítványokhoz. Kétségbeesett és ezért felháborodott: amit kért a tanítványoktól, azt nem kapja meg. A fia beteg – valószínűleg epilepsziás. A 22. versben lévő megjegyzése „ha valamit lehet tenned” egyrészt a betegség súlyosságára, másrészt a tanítványok cselekvésképtelensége miatt való korábbi csalódottságára utal.¹¹ Az apa narratívája a 24. versben éri el a tetőpontját. A tanítványokban való csalódottsága, de Jézus előtti egzisztenciája és fiának nyomorúsága könyörgő hangot eredményeznek. „Szavaiban az utolsó szalmaszálba kapaszkodó ember reménytelen reménysége vibrál. A megszorult ember alázatával könyörög ugyan szánó irgalomért, de a hit feltétlen bizalma nélkül” – írja Dóka.¹² Jézus előtt fedezi fel az apa, hogy hite még nem igazi hit, és így hitetlensége miatt segítségre szorul.¹³ Hitét tehát nem emberi teljesítményként értelmezi, hanem úgy, mint amelynek korrekciója és beteljesítése csak Jézustól kérhető és várható.¹⁴ Jelentős fordulat a történetben és az apa és Jézus közti párbeszédben, hogy itt, a 24. versben már kizárólag a hitetlenség megszüntetését kéri, s nem a gyermek meggyógyítását. „Az apa lelki szegénnyé vált s elkészült a hite a csoda elfogadására” – summáza a történetet az apa szempontjából Ravasz.¹⁵ A kétségbeesett apa több márki szereplővel együtt (Barthimeus, a síró-föníciai asszony – Mk 7,24–30, a süketnéma – Mk 7,31–37) megtapasztalja, hogy Jézus az Isten Fia, s hogy ő az Isten uralmát testben és lélekben közel hozza, és ezáltal legyőzetik a félelem, kétség és hitetlenség.¹⁶

Jézus

Jézus alakja és cselekvése (reakciója) ebben a történetben több szempontból is megragadható. A 19. versben indulattal tesz szemrehányást a tanítványainak. De kritikája nem csak a szűk tanítványi körre vonatkozik, hanem az őt elutasító zsidóságra, s talán az egész hitetlen emberiségre. Azonban a feddő szavak mögött meg lehet hallani Jézus isteni igényét és küldetésstudatát is; neki egészen a keresztig kell az emberek s köztük a tanítványok hitetlenségét hordoznia, hogy éppen ezáltal juthassanak majd hitre.¹⁷ A „meddig?” kérdés egyrészt a szenvedéstörténetek összefüggésébe

⁴ SCHNELLE, UDO: *Theologie des Neuen Testaments*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2007, 383–385.

⁵ SCHNELLE: i. m., 392.

⁶ GNILKA, JOACHIM: *Márk*, Szeged, Agapé, 2000, 487.

⁷ GNILKA: 489–490. Idézi BARTH, KARL: *Kirchliche Dogmatik I/2*, Zollikon-Zürich, Evangelischer Verlag, 1948, 361.

⁸ DÓKA ZOLTÁN: *Márk evangéliuma*, Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, 1996, 195.

⁹ RAVASZ LÁSZLÓ: *Az újszövetség magyarázata I.*, Budapest, Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1991, 147.

¹⁰ PL. DÓKA: i. m., 194; SCHWEIZER, EDUARD: *Das Evangelium nach Markus*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 101.

¹¹ GRUNDMANN: i. m., 254.

¹² DÓKA: i. m., 195.

¹³ GNILKA: i. m., 485.

¹⁴ GRUNDMANN: i. m., 255.

¹⁵ RAVASZ: i. m., 148.

¹⁶ SCHNELLE: i. m., 392

¹⁷ DÓKA: i. m., 194.

állítja az igeszakaszt,¹⁸ másrészt a jézusi panasznak vannak ószövetségi gyökerei is a prófétai vagy isteni perlekedésekben (5Móz 32,20; 4Móz 14,27; Ézs 6,11).¹⁹

Jézus úgy jelenik meg a gyógyításnál – amikor megragadja a gyermeket – mint a halál legyőzője, amely ismételt Istenfiúságát és halál feletti hatalmát emeli ki. A betegség megoldási kulcsának számító imádság, nem vallásos aktsúként, vagy a gyógyítás technikájaként jelenik meg, hanem az Istenhez forduló hitként.²⁰

¹⁸ DÓKA: i. m., 194.

¹⁹ GNILKA: i. m., 483.

²⁰ GNILKA: i. m., 486–487.

1. Hatalmi harc

Jézus útjába gyakran kerülnek megszállott emberek. Ebben a történetben egy fiatal fiú, aki süketnéma. Újra és újra hatalmába keríti a gonosz lélek, megrázza, megragadja és leteperi. Egy pusztító, romboló, egy emberellenes hatalom áll a tanítványok és Jézus előtt. Az apa kétségbeesése érthető, hisz fia gyermekkor óta nap mint nap szembe kell nézni gyermekének szenvedésével, a gonosz hatalmával, amely a szeme láttára keríti hatalmába gyermekét. S szembe kell néznie azzal, hogy gyermeke személyisége miként bomlik meg, miként válik fia a gonosz hatalom martalékává. A tanítványoknak, mint a

Messiás reprezentánsainak kellene segíteni, amíg Jézus a hegyen van. Hisz már Ézsaiás próféta könyvében is meg van írva, hogy a Messiásnak hatalma van a némaságon és a süketségen. Így joggal várhatta el az apa a tanítványoktól, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket. S a történetből világossá is válik, hogy megpróbálták kiűzni a néma lelket. De hiábavaló volt a próbálkozás, eredménytelen volt minden erőfeszítés a tanítványok részéről. A néma lélek nem hátrál. Azt érzik, hogy itt egy olyan hatalommal van dolguk, amely nagyobb és erősebb náluk. A hatalmi harcot a tanítványok elveszítették.

Így találja Jézus sokszor ma is az egyházat. Azt az egyházat, amelynek fel kellene vennie a harcot a gonoszszal, de még sem képes arra. Reznált, csüggedt, reménytelen. Megáll az ellenséggel szemben, ahelyett, hogy bátran szembeszállna vele. Mintha az ellenfél pusztító látványa és megtapasztalása feledtetné Jézus igazi hatalmát, valódi erejét. Hányszor és hányszor került a történelem során az egyház ebbe a helyzetbe, amikor Jézus szavait, ígéreteit, de egyben parancsolatait is elfeledve megadta magát az ellenségnek. A gonosz nagy színjátékát látták a tanítványok, de mégis képtelenek voltak arra, hogy leleplezzék, hogy hitükből fakadóan, elementáris erővel lesújtson rá. S ezzel kell nekünk is számolnunk nap mint nap, amikor találkozzunk az istentelen erővel és hatalmakkal. A felolvasott idézet azonban rávilágít arra, hogy csak úgy tudunk helyt állni, csak úgy tudjuk legyőzni a velünk szemben álló hatalmakat, ha önmagunk képességei helyett az Isten hatalmával számolunk. Azzal a hatalommal, amely által Jézus Krisztus legyőzte a halált, s ezzel a tudattal a hátunk mögött tudunk hinni, tudunk bátran hinni. Valahol ez a hit hiányzott a tanítványokból. Azokból a tanítványokból, akik tehetetlenül álltak a néma lélekkel szemben. S erről az emberi tehetetlenségről beszél másodszer a mai igénk.

2. Tehetetlenség

Az apa elkeseredettségében és tehetetlenségében kiált Jézushoz: „de ha valamit lehet tenned, szánj meg minket és segíts rajtunk!” Mintha egy kérdés állna az apa szavai között, amely azt kérdezi, hogy Jézus valóban képes-e arra, hogy kiűzze a gonoszt a fiúból. S ezen a helyen Jézus a fiú apja és a mi számunkra is valamit világossá tesz. A kérdés nem az, hogy Jézusnak van-e hatalma vagy pedig nincs. Sokkal inkább így hangzik a hozzánk is szóló kérdés, hogy mi hiszünk vagy pedig nem. Nem az a kérdés, hogy Jézus képes-e valamire vagy pedig nem, hanem, hogy mi számolunk-e az ő cselekedeteivel. Olyan ez, mint amikor a kisgyermek, akinek még nem alakult ki a veszélyérzete, és felmászik a fa tetejére s leugrik a lenn álló apja kezébe. Nem az önmaga képességeivel számol, de nem is az apja erejével, hanem azzal, hogy az apa elkapja őt, azzal, hogy biztosan nem üti meg magát, mert van valaki, akinek segítségében hisz. „Minden lehetséges annak, aki hisz” – mondja Jézus. A hitről van itt tehát szó. Arról a hitről, ami mindent odabíz Jézusra, mint ahogyan a fáról leugró gyermek bíz az apjában, arról a hitről, amely a sötétségben is tud Isten közéről, arról a hitről, amely remél, ahol emberileg már minden reménytelen. S ez a hit az, amelyet ajándékba kap az ember az Istentől.

Sokszor vagyunk, keresztyén testvéreim, hogy tehetetlenül állunk bizonyos dolgok előtt, amikor úgy érezzük, hogy emberi tudásunk, emberi képességeink a végéhez értek, s mint egy szakadék szélén állva, csak kétségbeesetten tekintünk a túlsó oldalra, ahol a megoldás van. De képtelenek vagyunk átjutni a szakadékon. Kellene egy híd. Egy híd, amely átvezet a megoldáshoz. Ez a híd a hit, s ezt a hidat maga az Isten adja nekünk. S erről a hitről van itt szó ebben a történetben. Arról a hitről, amelyik nem dől össze a pánikban, hanem biztosan tudja, hogy Jézus mindent a kezében tart. Arról a hitről, amely kételyek nélküli, mert tudja és felfogja, hogy Jézus Krisztus hatalmasabb, mint a körülmények. A szükség szülte hit ez. Az egész Biblia tanúsítja ezt. Amikor Mózes megkapta megbízatását, hogy vezesse ki a népet Egyiptomból, még nem tudta, hogy mi vár pontosan rá. De mégis amikor az egyiptomi seregek üldözés közben a tengerbe veszttek, világossá vált Mózes számára, hogy az Úr harcol értük, s ezt csak hittel lehet felfogni. S ez a hit az, amely az emberi lehetetlenség és tehetetlenség szorító szükségállapotából hidat ver a megoldás felé.

Sokan talán ma is nagy hitet kívánnak egyesek maguknak, amivel csodákat tudnának tenni, elkápráztatni az őket körülvevőket. De tudni kell, hogy Isten csak akkor ad hitet amikor nekünk arra szükségünk van. Nem korábban. A hit nem státusz-szimbólum, a hit nem egy olyan jelvény és jelkép, amelyet magunkra akasztva villogtatni lehet. A hit egzisztenciális, létkérdés. S ezt éli meg a beteg fiú apja. A szükség, a szorítás közepe tette kezd el hinni: „Hiszek, segíts hitetlenségemen” - kiált fel. S ez a felkiáltás vezeti el őt a megoldáshoz, s ez a felkiáltás mondja ki azt, amit a hitről el kell mindannyiunknak mondani. A mi hitünk sohasem teljes. Gyakran igen gyenge, és kikezdhető, megtámadható. De mégis Isten ígéreteiben kell megkapaszkodnia, s nem a körülményekre kell tekintettel lennie, hanem Krisztusra kell tekintenie. Arra a Krisztusra, aki a hatalom mindenek felett, s erről a mindenhatóságról, erről a teljhatalomról szól hozzánk végül mai igénk.

3. A teljhatalom

„Erőnk magában mit sem ér, mi csakhamar elesnénk. De küzd értünk a hős vezér, kit Isten rendelt mellénk. Kérdezed: ki az? Jézus Krisztus az, Isten szent Fia, az ég és föld Ura, ő a mi diadalmunk.” Luther Márton jól ismert énekében kifejezésre jut az emberi tehetetlenség és a krisztusi mindenhatóság. Mintha valami lelki titokzatosság állna előttünk. A mi tehetetlenségünk és Jézus mindenhatósága együtt fejt ki hatását. Amíg a tanítványok csak a saját maguk nevében próbáltak meg cselekedni, és hatásossá válni, addig nem jutottak semmire. S ez érvényes a mai egyházra nézve is: amíg csak a saját nevében cselekszik és csak a saját nevével próbál meg hatásossá válni, addig nem tud semmit véghez vinni. Amíg az csak saját magára tekint, és a saját maga korlátozott lehetőségeire, addig nem lát nagy jövőt maga előtt. S ahol csak emberi módon lép fel és cselekszik, nem csak az arcukat, hanem a teljhatalmát is elveszíti. Ahol azonban felvállalja a tehetetlenségét, ott nagy dolgok történhetnek. Ahol mi, keresztyének, üres kezekkel az Úr elé lépünk azzal a kéréssel, hogy töltsen meg azt, ott nem érhet bennünket csalódás. Ahol az emberi tehetetlenség számol a krisztusi mindenhatósággal, ott beszélhetünk igazi hitről. De mindaddig, amíg a magunk erejéből, a magunk képességeiben bízva állunk a problémák elé, ott mindig a kudarccal és a cselekvésképtelenséggel találjuk magunkat szemben, mint ahogyan a tanítványok a néma lélek előtt álltak.

Hiszek, segíts hitetlenségemen. Minden lehetséges annak, aki hisz. Két rövid mondat, amely különös módon járja körül a hit kérdését. Két mondat, amely tisztázni akarja a mi számunkra is a mi saját hitünk valódi megfogalmazását. Egyrészt rávilágít hitünk töredékességére, és megóv bennünket az elbizakodottságtól, másrészt megerősít minket abban, hogy Jézusra tekintve, Őt segítségül hívva korlátozott lehetőségeink kitarulnak, s Krisztus által képességeink megnövekednek.

A hegyről lejövő tanítványok szembesültek a világgal, a gonosszal. De valójában azzal szembesültek, amit fenn a hegyen megtapasztaltak: Krisztus isteni voltával és mindenhatóságával. Ez a két történet valódi mondanivalója a mi számunkra. Minden lehetséges annak, aki hisz. Ezt kell szem előtt tartanunk, amikor odakint szembesülünk kevésségünkkel és tehetetlenségünkkel. Minden lehetséges annak, aki a minden hatalommal bíró Krisztusra tekint.